

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze diplomové práce

**Komoditní struktura zahraničního obchodu, případová
studie Kazachstánu**

Tatiana Perfilyeva

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se věnuje problematice zahraničního obchodu, především jeho formám, funkcím a úloze v ekonomice země a také poznatkům v oblasti komoditní struktury mezinárodního obchodu.

V praktické části byl za pomoci deskriptivních a komparativních metod zkoumán vývoj zahraničního obchodu Kazachstánu v letech 2000-2013 s důrazem na komoditní strukturu. V závislosti na dostupnosti dat byly do analýzy zahrnuty i hodnoty sledovaných parametrů roku 2014. V práci byly charakterizovány nejdůležitější komoditní skupiny kazašského exportu a importu, uveden byl také seznam nejvíce vyvážených a dovážených komodit. Na základě podílu jednotlivých komodit na exportu Kazachstánu a koeficientu koncentrace exportu bylo zjištěno, že vývoz je velice koncentrovaný a má surovinové zaměření. Kazachstán je tak velice citlivý na vnější vlivy a měl by se zaměřit na diversifikaci ekonomiky. Zkoumání struktury importu ukázalo, že není tak koncentrovaný jako export a že v něm převažují výrobky zpracovatelského průmyslu.

Klíčová slova: zahraniční obchod, export, import, Kazachstán, komoditní struktura, klasifikace, koncentrace, diversifikace, ropa

Cíle práce a metodika

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. Cílem teoretické části diplomové práce bylo shrnutí teoretických poznatků z oblasti mezinárodního obchodu, konkrétně definice pojmů a funkcí zahraničního obchodu, popis současných metod realizace mezinárodního obchodu a také komoditní struktury světového obchodu. Vypracování teoretické části bylo založeno na studiu odborné literatury.

Hlavním cílem práce byl rozbor dosavadních dat, analýza a hodnocení struktury a dynamiky zahraničního obchodu Kazachstánu v letech 2000-2013 s důrazem na komoditní strukturu a vymezení role Kazachstánu v mezinárodním obchodě. V závislosti na dostupnosti dat byly zachyceny novější tendence roku 2014. Dílčím cílem práce bylo nejen určení hlavních komoditních skupin kazašského exportu a importu, ale rovněž určení nejvíce vyvážených a dovážených komodit.

Při zpracování praktické části, která se věnuje komoditní struktuře zahraničního obchodu Kazachstánu, byly použity deskriptivní a komparativní metody. Zdrojem podkladových dat byla veřejná databáze Konference OSN o obchodu a rozvoji a Statistický úřad Republiky Kazachstán.

Úvod

Republika Kazachstán se v současnosti stává aktivním účastníkem světového obchodu. V podmínkách omezenosti domácího trhu může být ekonomický potenciál Kazachstánu, který závisí převážně na obrovském množství přírodních zdrojů, v plné míře využit pouze při aktivní účasti země na světových komoditních trzích, což výrazně podpoří hospodářský růst státu. Kazachstán je v současnosti nazýván lokomotivou regionu a novým „asijským tygrem“. Ze zmíněných důvodů je analýza struktury a dynamiky zahraničního obchodu Kazachstánu aktuální a zajímavé téma.

Shrnutí a závěry

V teoretické části práce byly zpracovány teoretické poznatky z oblasti mezinárodního obchodu, uvedeny definice a charakteristiky zkoumané problematiky. Praktická část diplomové práce byla zaměřena na zkoumání struktury a dynamiky zahraničního obchodu Republiky Kazachstán.

Při zkoumání struktury kazašské ekonomiky bylo zjištěno, že jejím nejvýznamnějším sektorem je těžební průmysl, což je v neposlední řadě podmíněno tím, že země disponuje značným nerostným bohatstvím. Hlavním odvětvím těžebního průmyslu je těžba ropy a plynu. Významnými odvětvími kazašského zpracovatelského průmyslu jsou hutnictví a potravinářský průmysl. Důležité postavení má v kazachstánské ekonomice také zemědělství.

V práci byly rovněž uvedeny silné a slabé stránky kazašské ekonomiky. Za hlavní silné stránky lze považovat možnost využití velkých zásob nerostného bohatství pro rozvoj ekonomiky prostřednictvím mezinárodního obchodu a také aktivní integraci země do světového ekonomického prostředí. Ke slabým stránkám patří především slabá diverzifikace ekonomiky, která se projevuje v dominantním podílu těžebního průmyslu a slabý rozvoj a zaostalost země z technologického hlediska. Taková struktura národního hospodářství se odráží na struktuře zahraničního obchodu.

Při zkoumání struktury kazašského exportu bylo zjištěno, že export Republiky je velice koncentrovaný a má surovinové zaměření. Během zkoumaného období měly na exportu dominantní podíl minerální paliva, maziva a příbuzné látky, které v roce 2013 zastupovaly 75,8 % celkového exportu Kazachstánu, z toho 70,8 % tvořila ropa a ropné výrobky. V peněžním vyjádření ve sledovaném období export ropy a ropných výrobků vykazoval rostoucí tendenci v důsledku rostoucích světových cen ropy. Výjimkou byl rok 2009, kdy v důsledku světové finanční krize došlo k poklesu světových cen a k poklesu exportu kazašské ropy o 40 %, což se samozřejmě negativně odrazilo na celkovém exportu Kazachstánu. Ačkoliv po krizi export ropy rostl, od roku 2013 v důsledku poklesu cen ropy začal export klesat. Lze říci, že jednou z hlavních příčin orientace Kazachstánu na surovinové komodity je relativně malý rozvoj zpracovatelského průmyslu a nízká konkurenceschopnost tuzemských výrobků na domácích trzích.

Při zkoumání nesurovinového exportu Republiky bylo zjištěno, že i v něm je koncentrace na vysoké úrovni, což je především spojeno s převládáním produkce hutního průmyslu. V roce 2013 více než polovinu nesurovinového exportu Kazachstánu tvořilo jen 5 komodit, z nichž 3 byly výrobky hutního průmyslu. Stejně jako vývoz ropy a ropných výrobků, tak i export kovů a kovové produkce vykazoval rostoucí tendenci s poklesem až v roce 2009, kdy za jednoznačnou příčinu lze označit pokles světových cen v důsledku světové finanční krize. Od roku 2013 vývoz kovů a kovové produkce v souvislosti s poklesem světových cen kovů klesá.

Lze konstatovat, že pokles světových cen ropy, která má dominantní podíl na kazašském exportu, plně prokázal rizika kolísání světových cen, jimž se Kazachstán vystavuje jako exportér surovinových komodit a také odhalil potřebu větší diversifikace ekonomiky. Velká závislost na surovinových komoditách a nedostatek kontroly nad růstovými faktory, tj. světovými cenami, mohou způsobit citlivost země před vnějšími šoky. Proto má diversifikace ekonomiky v současné době prioritní postavení v plánech kazašské vlády hospodářského rozvoje země.

Zkoumáním importu Kazachstánu se prokázalo, že struktura importu není tak koncentrovaná jako struktura exportu. Na rozdíl od exportu, který prokazuje surovinové zaměření, převažují ve struktuře importu produkty zpracovatelského průmyslu. Příčinou je neschopnost země uspokojit domácí potřebu vlastní produkcí kvůli nedostatečnému rozvoji jednotlivých sektorů ekonomiky.

Bylo zjištěno, že během sledovaného období import Kazachstánu rostl, v roce 2014 však došlo k jeho poklesu. Největší podíl importu tvořily stroje a dopravní prostředky, které v roce 2013 zastupovaly 34,6 % celkového dovozu. Vzhledem k tomu, že jedním z prioritních cílů kazašské vlády je diversifikace ekonomiky, dá se předpokládat, že poptávka po produkci strojírenství bude růst, což pravděpodobně bude mít za následek i růst importu dotyčných produktů právě proto, že Kazachstán není schopen uspokojit domácí potřebu vlastní výrobou.

Kromě strojů a dopravních prostředků tvořila významnou část dovozu kovová produkce, medikamenty, obuv a oděvní výrobky a také ropné výrobky, jelikož Kazachstán produkuje zejména surovou ropu. Bylo zjištěno, že struktura importu je stabilnější než struktura exportu, což se projevuje jen nepatrnými změnami podílů jednotlivých skupin na celkovém importu během sledovaného období.

Vývoz dlouhodobě převažuje nad importem, kvůli čemuž bylo ve zkoumaném období sledováno kladné saldo obchodní bilance. Nelze snadno prognózovat vývoj kazašského exportu a importu, jelikož zahraniční obchod země je ovlivněn mnoha faktory, zejména za současných podmínek kolísáním světových cen ropy a krizí v Rusku, které je jedním z hlavních partnerů Kazachstánu v zahraničně obchodních vztazích.

Celkově zahraniční obchod zůstává dynamickým sektorem národního hospodářství Kazachstánu, který přispívá k růstu ekonomiky a k řešení důležitých sociálních a ekonomických problémů státu. Dynamika obratu zahraničního obchodu Kazachstánu vykazuje rostoucí závislost zahraničního obchodu a národní ekonomiky na globálních ekonomických podmínkách, zejména na konjunkturu světového trhu s ropou a ropnými výrobky. Proto je pro Kazachstán důležité rozvíjet diversifikaci ekonomiky celkově.

Seznam použitých zdrojů

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 364 s. ISBN 978-80-247-4694-4.

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945-2008)*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 246 s. ISBN 978-80-7400-128-4.

KUBIŠTA, Václav et al. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 375 s. ISBN 978-80-7380-191-5.

SVATOŠ, Miroslav a kolektiv. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 368 s. ISBN 978-80-247-2708-0.

MACHKOVÁ, Hana, ČERNOHLÁVKOVÁ, Eva, SATO, Alexej a kolektiv. *Mezinárodní obchodní operace*. 4. aktualizované vyd. Praha: Grada, 2007. 244 s. ISBN 978-80-247-1590-2.

UNCTADstat Data Center. *UNCTADstat: United Nations Conference on Trade and Development* [online]. Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>

Комитет по Статистике Министерства Национальной Экономики Республики Казахстан [online]. Dostupné z: <http://stat.gov.kz>